

Aškerc je prišel v dobo, v kateri se je začela slovenska literatura in umetnost krepkeje razvijati kakor v vseh preteklih časih. Prišli so za njim mlajši, porojeni iz novejših razmer. Pred njihovimi očmi se je razgrinjalo življenje bujnejše in pestreje, odpirali so se jim novi problemi življenja in umetnosti, pa so stopili v nove boje, med tem ko je Aškerc ostal na svoji poti. Ločitev je bila neizogibna. Ali tudi pri tem je imel Aškerc svoj delež kar »neprekinjena« drža veriga iz zarje v zarjo in od dne do dne... In v tej verigi je bil Aškerc neizogiben član. Na temelju, ki ga je polagal on, so drugi gradili dalje: zasluga za polaganje fundamenta za to delo v krvavem potu, v trpljenju in bridkosti, mu ostane nepozabljena. In v večnem spominu ostane njegova plemenita bolevitost. O marsičem, kar je dejal in napisal, je mogoče različna sodba; tudi on je imel živce, ki so čutili po svoje, bil je človek z občutki in s temperamentom, človek, ki je mnogo iskal in se vsled tega tudi motil kakor vsakdo, ki ne hodi samo po izkrčenih in tlakovanih cestah. Ali poštenost njegovega prepričanja se žari skozi

vse njegovo življenje in odseva v vseh njegovih delih.

Zato gre mrtvemu pesniku pošteno priznanje. Zato žaluje ob njegovem odru tudi slovensko zavedno delavstvo, ki ohrani Aškerčevo ime v častnem spominu.

Pogreb Antona Aškerca bo danes ob 5. popoldne. Zjutraj so prepeljali njegovo truplo v »Narodni dom« in ga položili v veliki dvorani na oder. Odtod pojde pogrebni sprevod po Bleiweisovi cesti, Erjavčevi cesti, Gradišcu, čez Kongresni trg, po Wolfovi ulici, Prešernovi ulici in dalje po Dunajski cesti do pokopališča pri Sv. Krištofu. Kakor je slišati, bodo prodajalne po teh ulicah ob času pogreba zaprte.

Ljubljana in Kranjsko.

— Neverjetna lahkomišelnost vojne uprave. Silni eksplozijski katastrofi v vojaških smodnišnicah na Steinfeldu pri Dunajskem Novem mestu, ki sta uničili devet življenj, prizadeli celo vrsto oseb več ali manj nevarne poškodbe in povzročili ogromno škodo državi in poedincem, sta spravila na dan neverjetno lahkomišelnost in malomarnost vojne uprave. Legende o hudobnem anarhistu in o preoblečenem italijanskem vohunu so se hitro razširile. Vzrok katastrof ni še pojasnjen, ampak krivda vojne uprave je takorekoč že ugotovljena. Odprta je možnost, da se je smodnik razkrajal in sam od sebe vnel — možnost, ki za sosede vojaških smodnišnic ni nič vesela in tolažilna. Ali pa je zaloga tako nemarno zavarovana in zastražena, da je taka strašna katastrofa mogoča. Če cvete taka zanikrnost, taka brezbržnost tik pred nosom vojaških komand, kako je šele v vojaških zalogah v provinci. V neposredni bližini Ljubljane so vojaške smodnišnice in interes ljubljanskega prebivalstva kategorično zahteva, da napravi vojaška uprava red in da pomiri prebivalstvo, ki živi v taki neprijetni in nevarni sosesčini. Zahteva po odstranitvi smodnišnic iz ljubljanskega polja je tembolj upravičena, ker je katastrofa na Steinfeldu od oculos pokazala, da je obrambni rajon 750 korakov — vzlic nasprotni trditvi domobranskega ministra — vse premajhen, ko so kilogramski predmeti pri zadnji katastrofi frčali do dva in tri kilometre daleč. Človek se po pravici vprašuje, če so ti ljudje še pri zdravi pameti, ko odlučajo in zavlačujejo zadevo, ki postane lahko danes ali jutri katastrofalna!

Pogreb umrlega pesnika Antona Aškerca bo danes ob 5. popoldne. Sprevod pojde izpred Narodnega doma na pokopališče pri Sv. Krištofu. Pozivljamo sodruge, da se ga udeležijo v kar največjem številu in tako izkažejo poslednjo čast in spoštovanje pesniku »Delavčeve pesmi o premoči«, ki je bil iz nesocialistične inteligence delavcem in socialističnemu gibanju najbližji. Čas pogreba za delavce, res ni najugodnejši, toda kdor količal utegne, naj pride. Sišenski sodrugi, železničarji in drugi delavci, se zberite ob 4. pred hišo Konzumnega društva in odkorakajte od tam korporativno pred Narodni dom. — Ljubljanski sodrugi se pa zberite na dvorišču hiše v Šelenburgovi ulici, kjer so delavske organizacije, ali pa pred Narodnim domom, kjer se pridružijo ostalim sodrugom.

— Upokojeni litjski glavar Matija Grill je umrl 10. t. m. v Gradecu pri Litiji, star 48 let. Zagorskemu delavstvu je gotovo še v dobrem spominu iz njegovega službovanja.

— Javno predavanje »Akademije« v Novem mestu. »Akademija« priredi v sredo, dne 12. t. m. ob 8. zvečer v veliki dvorani »Narodnega doma« v Novem mestu javno predavanje. Predaval bo g. Lotrič o temi: »Nekoliko o češkem pesniku Macharju. Z ozirom na aktualnost teme se vabi p. n. občinstvo k obilni udeležbi.

— Pevski zbor Glasbene Matice napravi v nedeljo 16. t. m. s posebnim vlakom izlet v Ribnico. Prijatelji zbora, ki se nameravajo izletnikom pridružiti, naj se blagovolijo do petka 14. t. m. oglašiti zaradi voznih listkov in obeda v trafiki gđ. Jerice Dolenčeve v Prešernovi ulici.

— Mrtvo truplo. Minulo soboto so našli v Savi pri Spodnji Besnici truplo 30letnega, srednjevelikega moža. Mrtvec je bil najbrže že osem dni v vodi. Dognali so, da je mrtvec delavec Pogačnik iz Oviš pri Podnartu. Zadnji čas je delal v tovarni v Trzinu, odkoder je izginil brez sledu. Pri Pogačniku so čisto opazili pojave slabomnosti, vsled česar splošno sodijo, da gre za nesrečo ali za samomor.

— Vlom. Ko je te dni delal posestnik Franc Lovrin v Podbukovju pri Litiji na polju, so mu ukradli iz spalnice več oblek in vrednosti. Tatvine sta osumljena dva mlada fanta, pri katerih so videli tisti dan ukradene stvari in sta šla proti postaji Sava.

— Surovaža. Ko je šel 11letni Janez Janež iz šole v Hrušči domov, sta ga napadla hlapca Anton Pavšič in Janez Jager iz Bizovika. Pavšič je držal dečka, Jager ga je pa s črvljen suval. Dečka, ki je dobil notranje poškodbe, so oddali v ljubljansko deželno bolnišnico.

— Uzmovlč. V soboto je bil Pod Trančo aretovan 1869. leta na Škofljiči rojeni dinar Fran Anžič, ker je pokradel v Jagrovi hiši na Poljanski cesti nekaj mesa in po tatvini zbežal v Vodmat. Ko se je povrnil zopet v Ljubljano, ga je dohitela usoda. Pri nekem gostilničarju na Dolenjski cesti je služila 18letna služkinja Terezija Fajdiga iz Hrustnika. Ko se ji ni več poljubilo biti tam, je rekla, da je bolna in odšla iz službe. Kmalu za njenim odhodom so pogrešili 16 K ter tatvino prijavili policiji, ki je simultanko izsledila ter jo aretovala. Obe osebi je policija izročila okrajnemu sodišču.

— Umrli so v Ljubljani: Edward Karinger, zasebnik, 79 let. — Helena Plevnik, postrežnica, 51 let. — Neža Podbevšek, posestnikova žena, 60 let. — Amalija Krejner, polkovnikova vdova, 74 let.

— V mestni klavnici so zaklali od 26. maja do 2. junija 57 volov, 4 bike, 3 krave, 165 prašičev, 157 telet, 32 koštrunov in 38 kozličev. Vpeljalo se je 406 kg mesa, 1 zaklan prašič, 19 zaklanih telet in 4 zaklani kozlič.

— S trebuchom za kruhom. Predvčerajšnjem se je odpeljalo z južnega kolodvora v Ameriko 40 Macedoncev, 7 Slovencev in 30 Hrvatov, nazaj je pa prišlo 40 Hrvatov in Slovencev.

— Izgubljeno in najdeno. Neža Jerebova je izgubila kratko, zlato, dvojno veržico. — Sobarica Antonija Urbančičeva je izgubila v nedeljo na borovniškem kolodvoru denarnico s 30 K. — Šolska učenka Cecilija Židanova je izgubila bankovec za 20 K. — G. Pavlina Rossmanitova je našla srebrno žensko veržico. — Delavka Marija Rogljiva je našla denarnico s srednjo vsoto denarja. — Postrežnica Marija Primčeva je našla zlato zapestnico.

Koncert »Slovenske Filharmonije« je ob ugodnem vremenu danes na vrtu hotela Lloyd (Karel Tausen), Sv. Petra cesta 9. Začetek ob 8. zvečer. Vstopnina 40 vin.

Štajersko.

— Trbovlje. V četrtek dne 13. t. m. bo ob pol 7. zvečer v prostorih »Delavskega doma« ženski shod. Žene, delavke, ki ste brezpravne in Vas smatra kapitalistična družba za manjvredne, pridite vse na shod! Nobena naj ne ostane doma!

— Celjska »Vzajemnost« priredi dva shoda, v soboto 15. t. m. ob 8. zvečer v Štorah v gostini Sikovšek, v nedeljo 16. t. m. ob 9. dopoldne v Celju »pri zelenem travniku«. Na obeh shodih poroča sodrug Ivan Bizjak iz Celja o dnevnem redu: Poročilo o zadnjem strankinem zboru jugoslovanske socialne demokracije v Ljubljani. Sodrugi, agitirajte za mnogoštevilno udeležbo! Odbor.

— Dve železniški nezgodi. Sinček posestnika Jožefa Cenča v Sp. Lažah pri Konjicah je te dni ušel na železnični tir in se tam igral. V tem trenutku je prišel vlak in zgrabil otroka ter ga vrgel z močjo ob tla. Deček je dobil težke poškodbe in je po par urah umrl. — Pri trgovcu Avgustu Rucklu uslužbeni hlapec Janez Klepej in dinar Jernej Sopar sta zlagala v Hrustniku apno na železnici iz vagona. Soparju je padla na tir lopata in jo je hotel pobriti. V tem trenutku je prišel po drugem tiru tovorni vlak, katerega Sopar ni zapazil. Sopar je od vlaka na glavi dobil smrtno poškodbo.

— Nečloveško maščevanje. Iz Kozjega poročajo: 6. junija je pasel gletni Jožef Grmšek živino svojih staršev. Popoldne se mu je pridružil posestnikov sin Martin Balonov, ki je silno sovražil Grmškove starše zaradi neke pravde. Gletnemu Jožefu je ponudil steklenico in mu rekel naj pije iz nje, da je v steklenici sveža voda. Deček je res pil, a že po prvem požirku se je zgrudil s silnim krikom na tla. V steklenici je bila osetna kislina. Jožef Grmšek je dobil smrtonemarne rane v grlu in želodcu. Prepeljali so ga v bolnišnico v Krškem. Martin Balonov je pobegnil, a so ga pozneje aretirali.

Istra.

— Shod v Pulju. Organizacija jugoslovanske socialne demokracije stranke v Pulju priredi v nedeljo, 11. t. m. ob 10. dopoldne ljudski shod z dnevnim redom: Istrsko delavstvo in socialna demokracija. Vse sodruge in prijatelje vabimo, da se udeležijo tega važnega shoda, kjer bo prilika, da se pogovorimo o resnih zadevah delavstva in o socialni demokraciji. Naši nasprotniki blatijo delavstvo in njegovo stranko z lažnimi argumenti, delujejo na vse kripke proti interesom edlavstva, ovirajo njegov napredek in ga skušajo čimbolj upogniti pod jarem kapitalizma in izkoriščanja. Zato je treba, da jasno odgovorimo na njihove podle laži in razkrinkamo politično sleparstvo. Torej vsi na shod! Dolžnost vsakega zavednega delavca je, da agituira za čim številnejšo udeležbo.

Trst.

— »Trst je protestiral.« Ves Trst, kar ga italijanski nacionalci lahko spravijo v gledališče »Politeama Rossetti«, je v ponedeljek zvečer protestiral zoper to, da se sme v Trstu soditi Slovenca v slovenskem jeziku. Gledališče je bilo polno ljudstva in navdušenja. Ovacije govornikom so sledile ovacijam. A govorance, ki so jih spravljali v svet vodje italijanskega nacionalizma, so bile tako puhle, tako prazne vsakršnih idej, da jih ni mogel olupšati niti »Piccolo«, ki je znan korektor retorike italijanskih nacionalističnih govornikov. Na shodu je neki mazzinijane predlagal tudi nekaki načrt, s katerim naj bi se pomedli vsi Slovenci iz Trsta. Italijanski delodajalci in občina naj bi sprejemali samo italijansko delovno moč. Ta predlog nam pove dovolj jasno, da je imel protest svoje najgloblje korenine utemeljene v sanjah in v trdovratnem zanikanju dejanskih razmer. Sprejeta je bila resolucija, ki spoznava, protestira in končno zahteva odpravo slovenske porote v Trstu. Po shodu je bila mala demonstracija, ki so jo redarji kmalu onemogočili in aretiranih je bilo par mladih in navdušenih italijanskih narodnjakarčkov. Več o vsem ni vredno govoriti.

— Veselica na Grefi, ki jo je priredilo ondotno delavsko izobraževalno društvo, je tudi uspela najlepše bodisi glede obiska kakor tudi glede programa. Tu je nastopila godba socialistične mladine in pevski zbor ondotnega izobraževalnega društva ob navdušenju mnogobrojnega socialističnega občinstva.

— Shod na Katinavi. V nedeljo popoldne je bil tukaj izredno dobro obiskan shod izobraževalnega društva pri sv. Magdaleni spodnji. Ob polni dvorani, med pritrjevanjem in navdušenjem navzočih sta poročala, o pomenu izobraževalnih in gospodarskih bojev sploh, sodruga Petjan in Golouh. Poslednji je tudi poročal o zadnjem strankinem zboru in o našem

časopisju. Razvila se je debata in agitiralo se je tudi za politično organizacijo. Seveda se ni tudi ob tej priliki ni pozabili naše »Zarje«. Nabralo se je 600.9 vin, za milijonski sklad in navzoči so se zavezali čim intenzivneje agitirati, da pridobijo »Zarji« novih odjemalcev in naročnikov. Bil je shod prave in zdrave socialistične agitacije in izobraževalno društvo na Katinavi sme pričakovati od njega dobrih uspehov. Zanimanje delavcev za svoje izobraževalno društvo je vedno večje in tudi število članov se vedno bolj in bolj množi. Shodu je predsedoval sodrug Kotaric. Po končanem shodu so se navzoči podali na veselico pri Sv. Ivanu. Agitacija za naše časopisje je bila torej najlepša. Le tako naprej!

— »Edinost« v odgovor. V torek 4. t. m. je imela N. D. O. predavanje o razkolu socialne demokracije na Češkem. »Edinost« dne 7. t. m. pravi, da je predavanje uspelo najsilnejše. Ne vem, kaj šteje »Edinost« za tako sijajen uspeh? Navzočih nas je bilo samo 43 oseb. Mogoče smatra za najsijajnejši uspeh prepevanje narod. železničarjev, ki je pel med predavanjem v stranski dvorani svojo žalostno pesem. Predavanje pa je »Edinost« prav malo natančno ocenila, ker pravi, da je podal predavatelj g. Fran Radešček natančno in obširno zgodovino češkega proletariata in njega organizacij: Jaz pa pravim, da je bilo predavanje kaj malo natančno in še manj obširno, ker je trajalo komaj 45 minut, in v tem času se vendar ne da natančno in obširno razložiti zgodovino češkega proletariata in njega organizacij. Predavatelj je orisal le po stran, prav nič pa ni omenil senčnih strani separatizma, ki je povzročil in še povzroča veliko škodo organizaciji in vsemu delavstvu. Da se je preteklo zimo končal izpor praških kovinarjev za izprte delavce neugodno, je mnogo zakrivila nesloga delavstva. »Edinost« laže da je predavatelj dejal, da so češke organizacije pošiljale na Dunaj denar, od katerega pa niso češki delavci nič dobili, ampak so se z njim podpirali le nemški. »Edinost« je napravila zelo slabo uslugo predavatelju, če mu podtika to laž. Zakaj resnica je, da se z denarjem centralnih organizacij enako podpirajo delavci vseh narodnosti, ki so v njih organizirani. Končno piše »Edinost« o nekakšnem reasumeju, kar pa ni bil nikak reasume. Ampak v tistem namišljenem reasumeju pograva »Edinost« stara obrekovanja socialistov ter pravi, da je navzočini socialni demokrat rdeč od ušes do pete vstal in zaklical, da ni res, ter odšel. Izjavljam s častno besedo, da to ni res. Res pa je, da se je ves dogodek, o katerem laže »Edinost«, završil takole: Ko je začel predsednik N. D. O. razlagati, da so kriški sodrugi organizirali vso sodrugi, ki naj bi napadla izletnike na veselici, ki pa se ni vršil, sedaj sem vstal in dejal, da to ni res. Obenem sem pojasnil, da je predavanje, ne pa politični shod, javnost na naj sodi, kaj imata skupnega veselica v Križu in socialna demokracija na Češkem. Navzočini socialni demokrat Fran Sešek.

— Politični odbor jugoslovanske socialne demokracije stranke ima v petek 14. t. m. svojo redno sejo. Sodrugi odborniki so naproseni, da se je udeležijo polnoštevilno.

— Pevski zbor »Ljudskega odra« ima v četrtek redno pevsko vajo. Sodrugi pevci naj se je udeležijo polnoštevilno, ker mora zbor nastopiti zopet na nedeljski veselici zidarjev.

— Oni sodrugi, ki so dobili vstopnice od nedeljske veselice v razprodajo, so naproseni, da odračunajo še v teku tega tedna pri sodrugu Vaupotiču ali sodrugu Golouhu v »Delavskem domu«.

— Podružnica »Ljudskega odra« v Svetem Križu priredi v nedeljo 11. avgusta prvo veliko poletno veselico z bogatim dnevnim redom. Sodrugi in prijatelje opozarjamo že sedaj na to prvo prireditev najmlajše podružnice »Ljudskega odra«.

— Delavsko izobraževalno društvo pri Sv. M. Magdaleni zgornji priredi v nedeljo dne 30. m. svojo prvo poletno veselico na vrtu gostilne »Alla Vittoria« pri Sv. M. Magdaleni zgornji. Na veselici bodeta sodelovala slovenski in italijanski pevski zbor pa godba zidarske organizacije. Poslovala bo šaljiva pošta in srečkanje. Sodrugi vabimo že danes, da se udeležijo te prireditve naših sodrugov v največjem številu.

— Strašna negreža. V tržaški prosti luki se je v soboto popoldne pripetil grozen dogodek. Pred skladiščem št. 6 se je igralo več otrok, med njimi tudi 10letni Marij Armitrimij. Okoli pol 1. je peljal mimo imenovanega skladišča počasi tovorni vlak ter je Armitrimij skočil na stopnice nekega vagona. Ko je skočil čez 50 metrov iz vagona, je prišel pod vlak, ki ga je povozil. Na vpitje dečkovih tovarišev je vlak obstal. Železniški uslužbenci in skladiški delavci, ki so prihiteli zraven, so potegnili dečka izpod kolesa. Armitrimij je odrgalo obe nogi, desna roka pa se je držala samo še na koži rame. Medtem ko je zdravnik rešilne družbe povoženca preiskoval, si je Armitrimij z levo roko odrgal poškodovano desno roko proč z besedami: »Te roke ne morem več rabiti.« Armitrimija so prepeljali v bolnico, kjer je ob pol 3. vsled groznih poškodb umrl.

— Nesreča ali detomor. Iz porodnišnice so odpeljali v preiskovalni zapor 24letno služkinjo Terezijo Cotter iz Tržica, pristojno v St. Peter pri Gradcu, ker je osumljena, da je umorila novorojeno dete. Cotterjeva pripoveduje sledeče: Na kamenitih stopnicah prišli so jo popadki in na stopnicah naslonjena čez ograjo je porodila dete. Otrok je padel z glavjo na rob kamenite stopnice in se je ubil. Ona je položila otroka takoj v košaro za perilo in odšla v bolnišnico, kjer so jo sprejeli in kjer je ostala do včeraj. Preiskava še ni dognala, ali je izpoved Cotterjeve povsem resnična ali ne.

— Na morju zblaznel. V soboto se je vkrcač v Gradcu na park, ki vozi redno iz Gradca v Trst, 35letni uradnik pri namestništvu Hinko Basel. Ko je priplul parnik na odprto morje, se je Basel nenadoma slegel in skočil v morje, češ da hoče v Trst plavati. Kapitan je

parnik takoj ustavil in poslal za blaznim rešilni čoln. Prepeljali so ga zopet na parnik, v Trstu pa so ga poslali v bolnišnico. Basel je storil to v hipni blaznosti.

— Brata je ranil. Pred gostilno »Al Vesuvio« sta se sprla brata Peter in Josip Angelico. Spor je nastal zaradi tega, ker je mlajši brat Peter skušal pregovoriti brata Josipa, da naj se ta pobota s svojo ženo, od katere se je pred kratkim ločil. Med prepričevanjem je potegnil starejši brat nož in večkrat udaril proti bratu. Zadal mu je težke rane na spodnjem delu telesa. Ranjenca so odpeljali takoj v bolnico, napadalca pa so ob treh zjutraj aretirali. Obtoženec dejanja ne taj, trdi pa, da je bil tako pijan, da ni vedel, kaj je naredil.

— Predrzen napad na ulici. Predsnočjem v mraku so obkolili na cesti Molin a vento nekó zasebno uradnico, ko se je vračala domov, nenadoma štirje moški. Eden jo je prijel za usta, drugi pa so ji izza pasa vzeli zlato uro z veržico. Nato so napadalci pobegnili. Dekle je klicalo na pomoč in došli pasanti so tekli za napadalci. Tri so vjeli, četrti z uro in veržico pa je pobegnil.

Delavsko gibanje.

— Eldorado za vajence ali »der stramme« ključavničarski mojster Geyer v Ljubljani. Pečali smo se že z mojstrom Geyerjem, in sicer smo takrat trdili, da mojster Geyer svoje vajence brezmejno izrablja. Takrat je imel ta vzorni mojster štiri vajence, ki so snajžili kanale, obdelovali vrt, pa prepelali jih je. Vsak vajenec, ki stopi v uk pri mojstru Geyerju, mora plačati 300 do 350 K učnine, uči se tri leta in mora garati kot črna živina. Sedaj ima Geyer šest vajencev, ki delajo navadno od pol 6. zjutraj pa do pol 8. ali 8. večkrat pa tudi do 9. ali 10. zvečer. Hrano jim daje slabo, fižol z zeljem, ki je tudi po tri dni staro; a gorje, če se kdo pritoži. Na dnevnem redu je pa pri tem človekoljubu pretepanje. Dogodilo se je, da je bil vajenec 14 dni bolan, ker ga je gospodujoča sila pretepla in vlačila za ušesa. Če je dobre volje, se loti mojster Geyer vajenca kar z železnim drogom, in nič ni takega, če se temu ali onemu pozna po par mesecih na grbi, kako ga je mojster Geyer premeril z drogom, ki ga bo rabil pozneje za ograjo pri kakih vili. Vajenci patudi sicer niso varni pred njim. Zadnjič je pozabil, da je spravil nekaj štedilniških kotlov v podstrešje, in je zaradi tega pretil vajencem s policijo in zaporom, češ da so mu jih pokradli. Obžalujemo vajence in starše, ki v svoji nevednosti ne uvidijo, kako malo strokovne izobrazbe daje vajenci ob takih razmerah, kjer služijo mojstru za metlo in kako slaba vzgoja je takoravnanje. Priporočamo previdnost vajencem in njih skrbnikom pa tudi pomočnikom. Najbolje je, da nihče ne gre v tak eldorado. Tudi obrtna oblast bi smela tam nekoliko poseči vmes s svojimi prsti, zakaj take razmere so škodljive in splošno nevarne.

— Parketni delavci v Trstu so v takem položaju, da je nemogoče iti tako naprej. Draginja narašča, plače pa namesto da bi se zboljšale, so od dne do dne slabše. Zategadelj so tržaški parketni delavci sklenili, da napravijo konec temu brezobzirnemu ravnanju. Začeli so se živo zanimati za organizacijo; njih shodi so dobro obiskani, kar je dobro znamenje, zakaj samo s shodi, predavanji in delavskim tiskom je možno zbuditi v proletarjih globoko razredno zavest. Z zadovoljstvom moramo konstatirati, da se nam je posrečilo organizirati lepo število parketskih delavcev; upamo pa dobiti še tiste tovariše, ki stoje izven naših vrst, otem ko jih prepračimo, da je organizacija edino uspešno orodje za dosego njih boljšega položaja. Vseh že organiziranih, zavednih parketskih delavcev sveta dolžnost je, da agitirajo med svojimi tovariši za organizacijo tako dolgo, ko bodo lahko rekli, da ni med parketskimi delavci v Trstu nobenega neorganiziranega. V Trstu so perdožili parketski delavci delodajalcem svoje zahteve in ni izključeno, da pride do stavke. Zato naj vnanji sodrugi parketarji ne potujejo v Trst! Tržaških parketarjev naloga pa je, da se z ojačenjem organizacije pripravijo na eventualni boj.

— Stavka v žični tovarni v Celovcu. V koroški žični tovarni Jergitsch v Celovcu so stopili vsi delavci in vse delavke v ponedeljek 3. junija v stavko. Med stavkajočo vlado najlepša solidarnost, niti enega stavkokaža ni med njimi. Mezdno gibanje stavkajočih s tem veliko pridobi. Jergitsch je odklonil direktna pogajanja z zastopniki kovinarske organizacije in je odstopil pravna pogajanja koroški sekciji »Zveze avstrijskih industrijalcev« oDloslej ni prišlo še do nikakršnega zjedinenja, ker so podjetnikove ponudbe delavcem tako minimalne, da jih ne more sprejeti noben delavec. Mezde, kakršne je doslej plačeval Jergitsch, so tako sramotno nizke, da ni izlepa kje dobiti kovinarskega obrata, kjer bi bile običajne slične mezde. Povprečna mezda za uro znaša 29 vin. Delavci delajo pri Jergitschu v akordu in marsikdo bi zaradi tega trdil morda, da lahko več zaslužijo. A temu ni tako. Akordna mezda 72 akordnih delavcev znaša 2266 K 68 vin. Izplačala šihotova mezda je 2089 K 79 vin. Prej so več zaslužili 220 K 19 vin. A delavcem so izplačali le 47 K 21 vin. Namesto, da bi izplačal podjetnik delavcem težko zasluženi denar, jim odtrguje, in sicer: za prestopke 135 K 43 vin., za rezervo je obdržal 37 K 55 vin., skupaj je torej odtrgal 172 K 98 vin., a izplačal le 47 K 21 vin. Za spremeno tega absurdnega akordnega sistema so delavci pričeli stavkati. Pred petimi leti je Jergitsch obljubil delavcem različna izboljšanja, a besede ni držal. Delavce je to izužilo, na obljube jih ne bo več vjeli, imeti hočejo pismene garancije. Jergitsch bo tudi moral, hočeš nočeš, priznati delavsko strokovno organizacijo kot zastopnico delavstva; delavci so prišli do spoznanja, da je le krepka organizacija porok za trajno veljavo pridobljenih izboljšanj. Delavci ne bodo prej končali s stavko, dokler ne dobe znatne izboljšave.

Državni zbor.

Dunaj, 11. junija.

Danes je zbornica glasovala o drugem delu službene pragmatike, ki obsega dolžnosti in pravice državnih uradnikov in uslužbencev. Dolžnosti je veliko, pravic je mnogo manj. Na eni strani se je vlada upirala takim določbam, ki bi dale državnim uslužbencem enake pravice kakor drugim državljanom in jih tudi varovale, na drugi strani je večina tako postavljiva, da se ne upa zahtevati tega, kar sama javno oznanja za svoje mnenje. Res da se je zakon v odseku nekoliko zboljšal; samo slovenski klerikali so hoteli vse tako odobriti, kakor je zahtevala vlada. Ali mnogo pragrafov je ostalo takih, da je za drž. uslužbenca zelo dvomljivo, kako daleč segajo njegove politične pravice. Socialni demokrati so vložili več predlogov, s katerimi bi se bila pragmatika zboljšala za uslužbenca, ali hlapčevska večina je vse odklonila. Vlada se je skrilala za Poljaka Steinhausa in za slovenskega klerikalca Korošca, da sta vložila tiste predloge, ki so bili že v odseku odklonjeni. Za tako delo so zlasti naši klerikali seveda vsak čas pripravljivi. Ali to hlapčevanje je bilo nelicito, zakaj predlogi so bili skoraj soglasno odklonjeni.

Zdaj se pričakuje, da bo v dveh dneh ves zakon rešen. Potem je vprašanje, če se bo vlada vdala in sprejela pragmatiko, kakor jo je sklenila poslanska zbornica, ali če pojde v gosposko zbornico, da jo ona zopet psaljša. Seja je potekla tako:

Na dnevnem redu je specialna debata o

službeni pragmatiki.

Kot poročevalca o manjšinskih predlogih govori posl. Tomschik (soc.) in Korošec (slov. kler.). Glavni poročevalec Čech (mladoček) priporoča, da se sprejmejo vsi paragrafi, kakor so bili sklenjeni v odseku.

Nato sledi

glasovanje.

§§ 27 do 29 se sprejmejo po odsekovem poročilu.

§ 27 pravi, da imajo uradniki »zlasti vedno paziti na varstvo javnih interesov in se izogniti vsem, kar bi moglo ovirati redni potek uprave.« Tudi nemško nacionalna zveza je glasovala za to štilizacijo, dasi je njen član dr. Waber prej dejal, da je ta prožna določba prava nevarnost za pravice državnih uradnikov. Predlog socialnih demokratov o uradni tajnosti je bil odklonjen.

Pri § 31, je podal posl. Glöckel (soc.) predlog, ki se glasi: »Uradnik se mora v svojem službovanju izkazati vrednega svojega mesta in varovati svojo osebo spoštljivost. Uradnik se pa ne sme s svojim sklicavanjem na njegove uradne razmere ovirati v izvrševanju svojih državljanskih pravic.« Glöckel predlaga, da se glasuje o tem predlogu po imenih. To se zgodi; predlog se odklanja z 240 glasovi proti 126. Nato se sprejme § 31 po odsekovem predlogu. S tem odpade predlog Korošca, ki je hotel, da bi se sprejela štilizacija vlade. Sedaj se glasi konec tega paragrafa tako, da se uradnik ne sme ovirati v izvrševanju svojih državljanskih pravic, »kolikor niso temu nasprotne določbe tega zakona.«

Pri § 32, je vlada najprej predlagala, da je uradnikom prepovedan ristop k društvu, »če zaradi društvenega stremjenja ali pa vsled načina društvenega delovanja nasprotuje dolžnostim uradnika.« To določbo je odsek črtal; Poljak Steinhaus jo je vložil kot svoj predlog, ravno tako je prišel tudi Korošec vladi na pomoč. Toda tudi njuna predloga sta bila odklonjena.

Paragrafi 33 do 44 so sprejeti po odsekovem predlogu. K zadnjemu paragrafu je sprejet tudi Steinwenderjev predlog, da je udeležba vpokojenih uradnikov pri upravi delniških in drugih za dobiček ustanovljenih družb odvisna od dovoljenja centralne oblasti.

Vsi nadaljnji paragrafi do 81, so sprejeti po odsekovih predlogih, samo k § 68 sta sprejeta dva predloga o avanziranju. Vsi drugi izpremenljivi predlogi so odklonjeni.

Nato se prične specialna debata o tretji skupini

izpremembe v službenem razmerju in izstopu.

Debata se je končala tako, da se bo jutri glasovalo tudi o tej skupini.

Nujni predlog o poštinih oficantih je odložen.

Levičij se pritožuje, da se z Rusini kri- vično ravna v odseku za vodne ceste.

Dr. Nemec (mladoček) protestira proti civilno pravnemu redu, ki je bil po Tisizni metodi sprejet v ogrskem državnem zboru, češ, da je Avstrija oškodovana s tem zakonom.

Prihodnja seja jutri.

Zadnje vesti.

MALI TIRANČKI.

Junaštvo meščanskih strank.

Dunaj, 12. junija. Vse »velike« meščanske stranke so pripravljene izpolniti zahtevo vlade in li aporirati brambno reformo do termina, ki ga je sama določila. Vsi klubi so imeli včeraj seje, ki so se bavile izključno s tem vprašanjem. Prva je legla nemško nacionalna stranka na trehul. Ravno tako so sklenili Poljaki, krščanski socialci in Jugoslovani, da se brezpo- gojno udajo. Med Čehi je prišlo zaradi tega do ostrega spora. Mladočehi, agrarci in klerikali so pripravljivi izpolniti vladno zahtevo, mo- ravska svobodnoljubna skupina (Masarykovi) in radikalci pa odklanjajo odločno. Če se danes ne posreči kakšen sporazum, ki pa ni posebno verjeten, je mogoče, da se razbije Češki klub. Socialisti odklanjajo vladno zahtevo, ravno ta- ko Rusini.

Priprave za »pridaost«.

Dunaj, 12. junija. Vladne stranke žele, da bi zbornica jutri, v petek in v soboto ne imela seje, zato da bi brambni odsek lahko porabil vse te dni.

V odseku.

Dunaj, 12. junija. Brambni odsek je vče- raj že tako delal, kakor zahteva vlada. Člani velikih strank niso govorili, le da bi se »po- spešila« razprava. Pri glasovanju je bil vsak izpremenljivi predlog odklonjen. Militari- stične stranke so pokopale celo predloge svojih lastnih članov. Schunmeier je vložil predlog, da se vpelje dveletna služba brez izjeme. Das- zynski je protestiral proti žuganju vlade, ki ni- ma niti večine. Danes je zopet seja.

ATENTAT NA CUVAJA.

Bolezen Hervoiča.

Zagreb, 12. junija. Hervoičovo stanje je bistveno neizpremenjeno. Na Cuvajevo inia- tivo so brzojavno pozvali k njemu dunajskega profesorja Eiselsberga.

Aretacije.

Zagreb, 12. junija. Kljub strogemu molku policije o zasliševanju Jukiča prihajajo v jav- nost razne vesti, ki pa jih je treba sprejeti z veliko previdnostjo. Aretirali so maturanta re- alke Franca Neidharta vsled sumnje, da je iz- deloval bombe. Hišna preiskava ni spravila doslej proti aretirancu nič obtežilnega na dan. V Osijeku so baje prijeli maturanta Josipa Sari- niča.

TISZA NA DUNAJU.

Dunaj, 12. junija. Sinoči se je pripeljal Tisza na Dunaj. Spremljata ga podpredsednika ogrske zbornice Beöthy in Jankovics. Ob 11. bodo sprejeti od cesarja. Popolde se vrnejo v Budimpešto.

OGRSKA DUMA.

Budimpešta, 12. junija. Na včerajšnji seji ni bilo nobenega opozicijskega poslanca. Po hodnikih je mrgolelo vse polno policajev. Spre- jel se je v tretjem branju zakonski načrt o dru- žinski dokladi za državne uradnike, nato se je obravnaval predlog poslanca Vadaša o spre- membi poslovnika. Govorila sta med drugimi tudi ministrski predsednik Lukacs in grof Tis- za. Pod pretežno ljubezni do reda in dela so se seveda vsi navduševali za poslovnika, ki bo zlozil sleherni odpor manjšine. Vardašev pred- log so vladni mameluki soglasno sprejeli. Za predlog so glasovali tudi nekateri Hrvatje!! Prihodnja »seja« bo 18. t. m.

Demonstracije.

Budimpešta, 12. junija. V Požunu so bile včeraj velike protivladne demonstracije. Boje se splošne stavke.

EKSPLOZIJA V WÖLLERSDORFU.

Dunajsko Novo mesto, 11. junija. Prijeli so onega, ki se je v kritični noči baje plazil okolo smodnišnice. Osumljen je neki artilerijski na- rednik, ki je pa popolnoma razjasnil svojo na- vzročnost pri smodnišnici.

SMRT V OGNJU.

39 delavcev je zgorelo.

Tambov, 12. junija. Na zemljišču grofa Orlova je zgorelo v žitni sušilnici 59 poljskih delavcev. Vzrok požara še ni znan.

Pet otrok je zgorelo.

Poznanj, 12. junija. Pri požaru vasi Plot- nik je zgorelo pet otrok nekega kmetja.

MINISTRSKA KRIZA V SRBIJI.

Belgrad, 11. junija. Pretečni teden je skli- cal Milovanović konferenco strankinih vodite- ljev, na kateri mu je voditelj vladne stranke zagotovil pomoč pri dovolitvi kredita v višini 2 in pol milijonov dinarjev. Vzlic temu je fi- nancijski odsek skupščine zavrgel osnutek za- kona, ker so celo vladni pristaši glasovali proti. Ministrska kriza je neizogibna.

POLITIČNE IZPREMEMBE NA ANGLE- ŠKEM.

London, 11. junija. Reuterjev biro javlja, da je odločil lord veliki kancelar Earl Lore- buru svoje mesto. Njegov naslednik je sedanjí vojni minister Haldane. Dosedanji tajnik v voj- nem ministstvu Seely je postal vojni minister.

STAVKOVNO GIBANJE.

Advokati stavkajo.

Milan, 12. junija. Predvčeršnjem zvečer se je zbralo 600 milanskih odvornikov in so sklenili, da stopijo v pondeljek v stavko, da protestirajo proti zanemarjanju milanskih sod- nih razmer.

Stavka pivarjev.

Riga, 12. junija. Delavci tukajšnjih pivo- varnih so stopili v stavko.

Na Angleškem.

London, 12. junija. Pri konferenci trans- portnih delavcev so vsi govorniki odklonili vladne predloge. Pričakujejo generalno stavko transportnih delavcev.

London, 11. junija. Odbor zveze promet- nih delavcev je poslal svojim članom po vsi deželi telefonično obvestilo, naj prično takoj s stavko.

London, 11. junija. Eksekutivni odbor transportnih delavcev je vsem centralam brzo- javno priporočil, naj začno z generalno stavko. Luški delavci v Manchesteru so sprejeli poziv z navdušenjem.

London, 12. junija. V Southamptonu stav- ka 2000 delavcev, ravno toliko v Plymouthu, kjer se je pridružila pristaniškim delavcem večina voznikov.

Na Francoskem.

Havre, 12. junija. Parnika »France« in »Passeterre« sta brez moštva. Stokovno giba- nje se zelo razširja med mornarji.

Novojorski natakarij.

Novi Jork, 12. junija. Stavkujoči natak- kariji so skušali predvčeršnjem motiti banket v hotelu Waldorf - Astoria na čast nemškimi gostom. Policija je prijela mnogo demon- strantov.

VSTAJA NA KUBI.

Washington, 11. junija. Amerikanski po- slanik na Havani je brzojavno prosil za voja- ško pomoč v varstvo tujcev. Dve bojni ladji sta odpluli na to v Havano, pošljejo še več la-

dij, ker je izbruhnila plemenska vojna in je živ- ljenje Amerikancev in tujcev ogroženo.

BILINSKI V BOSNI.

Sarajevo, 11. junija. Saborski klubi so imeli dopoldne seje, na katerih so izvolili dele- gate za konferenco z Bilinskim, ki se je pri- čela ob 5. popoldne in je trajala pozno v noč. Bilinskijev ekspozé je trajal dve uri, a je bil precej medel. Srbi in Hrvatje bodo podpirali Bilinskija, tudi mohamedanci so zadovoljni. Med zadnjimi je nekaj opozicionalcev.

ITALIJANSKO - TURŠKA VOJNA.

Na Egejskem morju.

London, 12. junija. Reuterjev urad poroča 10. t. m., da so videli zadnjo soboto pri otoku Lerosu 19 italijanskih križark, ki so plule proti turški obali.

Lemnos.

Atene, 11. junija. Turške oblasti so zapu- stile otok Lemnos.

Smer kapitalističnega raz- vitka.

Ako se hočemo prav temeljito prepričati, kako deluje in se širi kapitalizem, tedaj pog- lejmo v statistiko, ki pojasnjuje obseg različ- nih obratov. Statistika je pa prav posebno po- učna tedaj, če primerjamo številke iz različnih let. Številke kažejo razvoj različnih razredov, prorokujejo enemu razredu pogin, drugemu napredek. Razvoj kapitalističnega gospodar- stva se v nobeni drugi evropski državi ne more tako zasledovati kakor na Nemškem, kjer se je kapitalizem vgnezdil primeroma pozno, šele v drugi polovici 19. stoletja, a se potem pričel razvijati v najhitrejšem tempu. V naslednjem podajamo nekaj števil iz nemške statistike, ki so značilne za učinek kapitalističnega raz- voja in ki veljajo tudi preko nemških meja.

Nemčija je štela prebivalcev: leta 1855. 36,1 milijonov, leta 1875. 42,5 milijonov, leta 1895. 52 milijonov, leta 1905. 60,3 milijonov, leta 1910. 64,8 milijonov.

Število novorojencev pada relativno po- časi od leta do leta, a še hitreje pada število smrtnih slučajev, tako da je prebitek stalen. V zadnjem desetletju je bilo vsako leto rojenih 2 miliona, umrlo je 1.200.000 oseb, prebivalstvo se je pomnožilo torej okroglo vsako leto za 800.000 oseb. Kaj pomenijo te številke? Kapi- talizem omogočuje življenje ogromne množice kakor pa so to zamogli gospodarski sistemi prejšnjih dob. In ker se zmanjšujejo smrtni slu- čaji, je to znamenje, da je postala množica zdravejša in da je več odporne sile v njej. De- lavci so s pomočjo strokovnih in političnih or- ganizacij dobili vpliv, ki se pozna v zakono- daji, dobili so bolniške blagaine, prisilili vla- dnjoke razrede, da so izpolnili njihovo zahtevo po zavarovanju onemoglih, da pridejo novo- rojenci v zdravejšo okolico, da dobe matere zadostno varstvo. Čim bolj se uveljavlja so- cialna politika in čim svobodnejše se smejo gi- bati delavske organizacije, tem manj smrtnih slučajev je, tembolj se množi prebivalstvo.

Prebivalstvo v Nemčiji se je razdelilo na različne občine in mesta takole:

Od 100 prebivalcev jih je živelo leta 1880. v kmečkih občinah do 2000 prebivalcev 58,6, v mestih od 2000 do 5000 prebivalcev 12,7, v mestih od 5000 do 20.000 prebivalcev 12,6, v mestih od 20.000 do 100.000 prebivalcev 8,9, v mestih nad 100.000 prebivalcev 7,2; leta 1890. v kmečkih občinah do 2000 prebivalcev 53, v mestih od 2000 do 5000 prebivalcev 12, v me- stih od 5000 do 20.000 prebivalcev 13,1, v me- stih od 20.000 do 100.000 prebivalcev 9,8, v mestih nad 100.000 prebivalcev 12,1; leta 1900. v kmečkih občinah do 2000 prebivalcev 45,6, v mestih od 2000 do 5000 prebivalcev 12,1, v mestih od 5000 do 20.000 prebivalcev 13,5, v mestih od 20.000 do 100.000 prebivalcev 12,6, v mestih nad 100.000 prebivalcev 16,2; leta 1905. v kmečkih občinah do 2000 prebivalcev 42,6, v mestih od 2000 do 5000 prebivalcev 11,8, v mestih od 5000 do 20.000 prebivalcev 13,8, v mestih od 20.000 do 100.000 prebivalcev 12,9, v mestih nad 100.000 prebivalcev 18,9.

Vidimo, da je ves prirastek v mestih. Čim večje je mesto, tem hitreje raste njegovo prebivalstvo. Zato postane stanovanjsko vpraša- nje pereča zadeva socialne politike. Komur je ljudsko zdravje pri srcu, bi moral delati za dobro, ceno in zdrava stanovanja. Kaj je vzrok temu ogromnemu preseljevanju z dežele v me- sta? Ustroj narodnega gospodarstva se je silno spremenil: poljedestvo zastaja, število onih narašča, ki si služijo kruh v industriji in trgo- vini in ki se kopijoče v mestih in industrijskih okrajih. To dokazujejo naslednje številke:

Od vsakih 100 prebivalcev se jih je pre- življalo leta 1882. s kmetijstvom 42,51, z indu- strijo, rudarstvom in s stavbinstvom 35,51, s trgovino in prometom 10,02, uradnikov in v svobodnih poklicih je bilo 4,92, samostojnih brez poklica 4,97, z domačimi opravili se je preživljalo, ne da bi stanovali pri delodajalcu 2,07; leta 1895. s kmetijstvom 35,74, z indu- strijo, rudarstvom in s stavbinstvom 39,12, s trgovino in prometom 11,52, uradnikov in v svobodnih poklicih je bilo 5,48, samostojnih brez poklica 6,43, z domačimi opravili se je preživljalo, ne da bi stanovali pri delodajalcu 1,71; leta 1907. s kmetijstvom 28,65, z indu- strijo, rudarstvom in s stavbinstvom 42,75, s trgovino in prometom 13,51, uradnikov in v svobodnih poklicih je bilo 5,58, samostojnih brez poklica 8,38, z domačimi opravili se je preživljalo, ne da bi stanovali pri delodajalcu 1,28.

Leta 1907. je bilo na Nemškem 62 miljo- nov ljudi, od teh je bilo zaposlenih več kakor polovica v trgovini in industriji. Razvoj in ljudski napredek ni torej odvisen od kmetijstva, ki obsega le nekaj nad eno četrtino prebival- stva, temveč od onih, ki so v drugih poklicih in ki obsegajo skoraj tri četrtine prebivalstva. Agrarno-kapitalistična politika s svojimi mo- nopoli, s svojimi velikanskimi profiti, ki jih spravlja v žep pri agrarnih carinah in pri pre- povedi uvoza živine, ne bo prinesla rešitve

ljudstvu, temveč krepkeje se mora razviti in- dustrijska politika, politika, ki zabranjuje, da bi se žrtvovali interesi množice nekaterim pri- vilegirancem.

Dejstvo, da sta industrija in trgovina po- stali glavni vir ljudskega življenja, je rodilo še nekaj drugih, prav značilnih sprememb. Ste- vilo onih, ki so živeli od zaslužka družinskega poglavarja, se je znižalo, število pridobivajočih pa se je zvišalo.

Od 100 prebivalcev jih je bilo leta 1882. pridobivajočih 38,99, družinskih članov 55,8, poslov 2,93, samostojnih brez poklica 3; leta 1895. pridobivajočih 40,12, družinskih članov 53,15, poslov 2,59, samostojnih brez poklica 4,14, leta 1907. pridobivajočih 43,46, družinskih članov 48,97, poslov 2,05, samostojnih brez po- klica 5,52.

Silno hitro je naraščalo pridobivanje žensk. Leta 1882. je znašalo število pridobivajočih žensk 4,3 leta 1895. 5,3, leta 1907. pa 8,2 mil- lionov. Najvažnejša posledica industrijskega razvoja se kaže v tem, da kapitalistično gos- podarstvo uničuje samostojne eksistence, množe se nastavljenici in delavci. V industriji po- jema število samostojnih najmočnejše. Od 100 oseb zaposlenih v industriji je bilo leta 1895. samostojnih 24,9, nastavljenec 3,2, delavec 71,9, leta 1907. samostojnih 17,6, nastavljenec 6,1, delavec 76,3.

Več kakor štiri petine vseh, ki delajo v industriji, je v odvisnem razmerju. V vseh po- klicih tvori delavci višje število, naraščaje hitreje nego podjetniki. Število samostojnih z družinskimi člani vred je padlo od 18,84 na 16,9 milijonov, število delavcev se je zvišalo od 24,26 na 32,38 milijonov. Dalje kaže stati- stika, da se združujejo delavci v vedno večjih obratih. Od 100 oseb, zaposlenih v obrtu, je bilo leta 1882 v malih obratih do 5 oseb 59,1, v srednjih obratih od 6 do 50 oseb 18,9, v ve- likih obratih čez 80 oseb 22, leta 1895. v ma- lih obratih do 5 oseb 46,5, v srednjih obratih od 6 do 50 oseb 23,9, v velikih obratih čez 80 oseb 29,6, leta 1907. v malih obratih 37,3, v srednjih obratih od 6 do 50 oseb 25,4, v ve- likih obratih čez 80 oseb 37,3.

Le za industrijo, rudarstvo in stavbinske stroke veljajo naslednje številke: leta 1882. mali obrati 55,1, srednji obrati 18,7, veliki obrati 26,2; leta 1895. mali obrati 39,9, srednji obrati 23,8, veliki obrati 36,3; leta 1907. mali obrati 29,5, srednji obrati 25, veliki obrati 45,5.

Čim večji so obrati, tem hitreje se razvi- jajo. Osobje v pruskim malih obratih se je po- množilo za 24,4 procentov, v srednjih obratih za 51,7, v velikih obratih (51 do 500 oseb) za 72,1, v obratih z 501 do 1000 oseb za 62,4 in v obratih čez 1000 oseb za 109,8 procentov. V sedmih največjih industrijah je več kakor po- lovica delavcev uslužbenih v velikih obratih: rudarstvo 830.000 delavcev (96,8 %), strojna industrija 789.000 delavcev (70,4 %), ke- mična industrija 120.000 delavcev (69,8 %), tekstilna industrija 734.000 delavcev (67,5 %), izdelovanje papirja 134.000 (58,5 %), industrija za kamenje in zemljo 404.000 (52,5 %), indu- strija za razsvetljavo, masti, milo itd. 48.000 (52,3 %).

Te številke jasno kažejo smer ekonom- skega razvoja. Kmetijstvo že dolgo ni več glavna panoga za pridobivanje, industrijsko delavstvo je postalo najmočnejši družabni raz- red in to je proletariatu veselo oznanjenje. Nad vsakim dvomom je vzvišeno dejstvo, da tvori delavstvo pretežno večino vsega prebivalstva, da hitreje narašča nego njegovi izkorščevalci in sovražniki. Ne samo na Nemškem, v vsaki kapitalistični državi zasledujemo sličen razvoj. Ako zbudimo še one stotisoče, ki žal še niso spoznali lastnih interesov, ki stoje še izven raz- rednega boja, če jih vzgajamo v politično za- vedne ljudi, za zveste sobojevnike, zre prole- tarska armada lahko z veseljem pričakovanjem v bodočnost.

1.000.000 vinarjev

:: za tiskovni sklad »Zarje« ::

24. izkaz:

A. Borštnik, Krka 28 vin, neimenovan 12 vin, K. D. mesto alkohola 100 vin, Čermelj, Nabežina 70 vin, M. Markič, Ajdovščina 300 vin, I. Vrčon, Dobravlj 100 vin, Solkanski sodrugi po sodrugu Jugu 900 vin, na planini seji pri Petriču 354 vin, zato ker je padel 10 vin, Stenovc 4 vin, odhodnica železniškega veterana sodr. Pogačnika v »International« v Ljubljani 1406 vin, vesela družba pri I. Vziti v Gorici in sicer: Mozetič 100 vin, I. Škabar 20 v, Čern 20 vin, Leban 20 vin, gđna. B. za izgubljeno stavo 20 vin.

Sodrugi, ki pošiljajo prispevke milijonskemu skladu, naj pošiljajo vse zneske na spodnji naslov in označijo namen prispevat; tisti, ki jih pošiljajo po položnici poštne hranilnice, naj tudi vedno označijo v kakšen namen so poslali prispe- vek, torej za milijonski sklad; tiskovni sklad se izka- zuje posebej. — V zadnjem izkazu je bila skupna vsota na- pačno natisnjena; glasi bi se bila morala 107.930 vin.

Skupaj 107930 + 3464 = 111394 vin.

Prispevke za milijonski sklad sprejema, vlaga v »Delavsko hranilnico« in izkazuje v »Zarji« sodrug Viktor Zore, taj- nik strokovnih društev, Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstropje.

Vestnik organizacij.

Kovinarji imajo danes zvečer takoj po delu v dru- štvnih prostorih sejo. Prosi se, da pridejo vsi odborniki ob pravem času.

Občni zbor skupine zidarjev v Ljubljani bo v ne- deljo 16. t. m. ob pol 10. dopoldne v salonu gostilne »In- ternational« (J. Petrič), Restijeva cesta 22.

Nemški tečaj mladinske podružnice »Vzajemnosti« se prične v petek 14. t. m. Poduk je brezplačen ter se vrši ob petkih in sredo ob 8. zvečer. Priglasitve sprejema sodr. Viktor Zore Šelenburgova ul. št. 6, II. nadst. do 6. t. m.

Novice.

* Zločinstvo v Novem Jorku. Šef novojo- rške tajne policije Flynn je izjavil, da so pari- ški apaši pravi otroci napram novojojskim zločincem. Zločinci so organizirani v tajni zvezi, ki se imenuje Lupomorello. V zadnjem času ni ta banda umorala nič manj kakor 60 ljudi. Povprečno umore vsak dan eno osebo, najbrže pa še več, ker se nikdar ne najdejo vse žrtve. Največkrat dobe umorjene v kana-

B. Götzl, Ljubljana

Mestni trg št. 19. — Stari trg št. 8.

lih. Flynn je trdno prepričan, da ima banda lastno pokopališče, kjer pokopavajo žrtve. Policija upa, da izsledi v najbližjem času to pokopališče.

* **Morilec matere.** V Berlinu je napadel 17letni sin nekega rokodelca svojo mater, ko je bil oče doma. Udaril jo je s puškinim kopitom po glavi, da se je zgrudila. Nečloveški sin jo je zaprl v klet, kjer je težko ranjena žena umrla čez nekaj minut. Morilec je pobegnil, pa je že v rokah pravice.

* **Konzul — slepar.** Ameriški konzul Winslow v Plauu se je pogosto vozil z napačnim voznim listkom drugega razreda iz Plaua v kopel Elster in nazaj. Sprva so se dali železniški uslužbenci prevarati, slednji pa so prišli na sled, da so konzulove manipulacije kaznive. Pred kratkim so obsodili Winslowa pred sodiščem na teden dni zapora in 300 mark globe.

* **Nesreča v cerkvi.** Na Dunaju je zvonil illetni ljudskošolski učenec Anton Burianek, v cerkvi v Favoritnu. Vrv ga je potegnila kvilsku, odkoder je nesrečnik telebnil na tla s tako silo, da si je razbil lobanjo in obležal mrtve.

* **Pričo je umoril.** V Rianecu na ruskem Poljskem je bila obravnava proti kmetu Kadykovu zaradi ponarejanja dokumentov. Ena izmed prič je izpovedala neugodno za Kadykova; nenadno je planil obtožencev sin z odprtim nožem na pričo in ga ji zasadel tako globoko v prsa, da se je zgrudila mrtva. Morilca so prijeli.

* **Predsednik pruske države umrl.** Na svojem gradu Wernburgu je umrl predsednik pruskega deželnega zbora baron dr. Erffa. Znan je postal brezpomembni mož šele pred kratkim, ko je oskrnil pruski parlament in s policijo iztiril socialno demokratičnega poslanca sodruga Borchardta. S svojo brutalnostjo je napravil pokojni Erffa socialni demokrati veliko agitatorično uslugo in si ni nič bolj želeli, da dobi enakega naslednika.

* **Prvi socialist v bolgarskem parlamentu.** Pri nedeljski dopolnilni volitvi v sobranje je bil izvoljen v Sofiji voditelj bolgarske socialne demokracije Zakasov. Doslej socialno demokratična stranka v bolgarskem parlamentu ni imela nobenega zastopnika.

* **V pokrovskem samostanu.** Iz Peterburga poročajo romantično zgodbo iz ruskega ženskega samostana. Pred petimi leti je sprejela prednica pokrovskega samostana nekega godca v tiho samostansko obzidje. Med nuni in pobožnim prebivalstvom se je pojavilo zaraditega skrajno nezadovoljstvo. Ali prednica jih je znala potolažiti češ, da ji je Bog sam poslal tega godca, ki je brez zemskih slabosti. Nekaj starejših nun se pa le ni moglo privaditi na noben način godca. Zato je razglasila prednica — godce je evnuh. Končno se je goddec dal obriti brado in lasi ter se oblekel v nunsko obleko. Pobožno prebivalstvo je poslalo večkrat pritožbe do škofa, a vselej brez uspeha. No, počasi so se nune le privadile čudne sestre, ki je živela z njimi dan in noč skupaj, tudi v spalnici. Nekaj se je goddec domislil svojih posebnih slabosti in odpuščal mlado nuno, s katero se je naselil v bližnji vasi, kjer je otvoril delavnico za muzikalične instrumente. Dvojica, še vedno v samostanskih oblačilih, je zbujala pozornost vseh vaščanov in slednjič je moral posredovati vaški župnik, ki je prisilil nuni, da sta se poročili, in odločili redovno obleko. Vaščani pa še vedno niso bili zadovoljni, vložili so pritožbo z mnogimi podpisi pri svetem sinodu zoper godca in njegovo ženo.

* **Gos kot lovka.** Neki posestnik v Straßburgu je velik prijatelj živali in ima med drugimi na svojem dvorišču gos in mačko. Mačka, lepa živalca, je nekoč ponesrečila in je od tega časa nekam trda, kar ji je posebna ovira pri lovu na vrabce. Posestnik je na svoje veliko začudenje imel priliko opazovati, kako je gos pomagala mački pri lovu na vrabce. Kadar dobi namreč gos zrnja, tedaj pusti, da pridejo vrabci in zobjejo z njo vred. Potem pa nenadoma pograbl vrabca, ki je najbolj predrzen in ki si ji je najbolj približal. Zgrabi ga in ga neusmiljeno trese in ga zažene mački, ki preži v bližini.

Pekovsko varstvo v Avstriji.

Po strašnem obotavljanju je avstrijska vlada nazadnje vendarle priromala z zakonom o varstvu pekovskih delavcev. Ampak zakonska predloga, ki jo je predložila državnemu zboru je tako klavirno zmašila, da ni vredno svojega zvonečega naslova. In le kaže, da je avstrijska vlada jetnica kapitalističnih intrig. Nesposobna za vsako resno delo na socialno političnem polju. Če bi bilo treba šele dokazovati, da je Avstrija v socialni politiki od vseh najzadnja, dokaz je doprinese!

Dolg je križev pot, ki ga mora premeriti pekovsko varstvo v Avstriji in dolga je predzgodovina revne spake, ki jo je sedaj vlada porodila. Že v prvi ljudski zbornici je socialno demokratična stranka predložila zakonski načrt o varstvu pekovskih delavcev — delo nesrečnega sodr. Silbererja in sodr. Muchitscha. V drugi ljudski zbornici je naša stranka predlogo obnovila: predloga je romala v delovni svet, v industrijski svet in v obrtni svet. Nato je bila sklicana obsežna anketa o razmerah v pekarijah. Končno je delovni svet sestavil zakonski načrt na podlagi kompromisa med interesi velikih podjetnikov, malih mojstrov in delavcev. Ta zakonski načrt je daleč zaostajal za premišljenim predlogom socialno demokratičnih poslancev in je zaostajal tudi za zakonskimi predpisi, veljavnimi v Italiji, na Švicar-

skem, na Finskem in v drugih deželah. Ampak vladni načrt zaostaja sploh za vsem: za socialno demokratičnim predlogom, za osnutkom delovnega sveta in za zakonodajo tujih držav. Tako n. pr. prepoveduje italijanski zakon nočno delo v pekarnah med 9. zvečer in 4. jutraj. Tudi na Švicarskem, v tessinskem kantonu je prepovedano nočno delo, takisto tudi na Finskem.

Osnovna hiba vladne predloge je, da veljajo njene »varstvene« določbe le za pekarnarje z nočnim delom. Za pekarnarje, ki peko od 5. jutraj do 8. zvečer vlada ne pozna nobenega varstva. Se več! Vladni načrt je kakor rešeto: pod zakonom ne spadajo tudi one pekarije, ki delajo po noči le izjemoma.

Druga napaka je, da se »varstvo« v vladnem načrtu razteza le na one pekarske delavce, ki so neposredno zaposleni za izdelovanje kruha in peciva. Kdor le oddaleč pozna tehnični razvoj modernih pekarn, ki v vedno večjem obsegu uporabljajo stroje, ve, da je v pekarnah zaposlenih vedno več delavcev, ki niso peki v ožjem smislu besede, ki pa delajo tako dolgo, dokler se peče kruh, ki so izpostavljeni enaki vročini in ki požirajo enak prah kakor njih tovariši.

Drugič po svetu je navada, da državne uprave narejajo iz državnih zavodov vzorne zavode, ki naj služijo javni industriji za zgled. Teh misli ni avstrijska vlada, vsled tega izločuje vojaške pekarnarje iz svojega načrta.

Najvažnejša določba v vsakem zakonu za delavsko varstvo je določba o delovnem času. Tu pa je konec vladne socialne politike. Osnutek delovnega sveta je razločeval trojne obrate: take, v katerih je zaposlenih do 5. dalje od 5 do 15, in nad 15 delavcev. Za prve je določil delovni čas na deset ur, za srednje obrate na devet ur in za velike obrate na sedem ur in pol. Vladni načrt razlikuje le obrate, ki zaposlujejo manj nego sedem in več kot sedem delavcev; za manjše obrate določa enajsturni, za večje obrate deseturni maksimalni delavnik. Za spoznanje malovernosti vladne predloge zadošča opazka, da velja za vse pekarnarje, kjer so sklenjene tarifne pogodbe, mnogo krajši delovni čas, kot ga določa »zakon o varstvu pekovskih delavcev«. Ampak delovni čas vladne predloge ima takoj drugo lice, če ga primerjamo z določbami o minimalnem počitku. Minimalni počitek znaša po vladnem načrtu le deset ur, v večjih pekarnah enajst ur in le v fabriških zavodih po dvanajst ur na dan; z drugimi besedami: enajsturni delavnik velja v štirinajsturni prezenčni dobi, deseturni delavnik v trinajsturni prezenčni dobi in osemurni delavnik, ki je z vsemogočimi omejitvami predpisan le za največje fabriške zavode, velja v dvanajsturni prezenčni dobi. Vsakemu podjetniku, ki se ne drži tankovestno postave, je tako omogočeno, da reztne delovni čas na štirinajst, oziroma trinajst ali dvanajst ur na dan. Poleg tega pa sme vlada dovoliti izjeme za kraje, ki ne štejejo tisoč duš prebivalstva; ta določba utegne povzročiti umetno izseljevanje pekarn iz velikih mest v predkraje na periferiji, kjer delavskemu izkoriščanju ne bodo postavljene nobene meje.

Vladni načrt tudi ne pozna določbe iz osnutka delovnega sveta, da pekovski delavec ne sme delati več nego šest delovnih štihtov na teden. Nezadostne so tudi določbe o odmoru, ki se po vladnem načrtu giblje med pol in pol drugo uro.

Socialno-politična novotarija, ki nima primere v vsej delavski zakonodaji sveta, pa je določba o delu čez čas. »Zakon o varstvu pekovskih delavcev« določa, da pod gotovimi pogoji dela čez čas sploh ni treba plačati.

Nadaljni kuriozum tega najnovejšega socialno-političnega izdelka avstrijske birokracije je določba o nedeljskem počitku. Nedeljski počitek, ki ga garantira vladna predloga, ne znaša nič manj in nič več kot — dvanajst ur. Danes je šestinideseturen nedeljski počitek navaden in dvaindeseturen počitek tudi ni več redka izjema. Vladna predloga pa dekretira dvanajsturen nedeljski počitek za delavce, ki so vsled nočnega dela posebnega tedenskega počitka bolj potrebni kot kdorkoli.

Edina točka v vsem načrtu, ki ne zasluži graje in ki pomenja majhen korak naprej, je predpis o zdravniški preiskavi vafencev, ki jih je preiskati z ozirom na njih telesno sposobnost za pekovsko obrt. Seveda ponižuje tudi vrednost te edine pametne in koristne določbe dejstvo, da je strašno meglena in da ne obsega nobenih kazenskih določil za mojstre, ki bodo grešili zoper zakoniti predpis.

Po vsem tem je opravičena trditev, da je vladni načrt o varstvu pekovskih delavcev socialno-političen škandal prve vrste; iz pekovskih delavcev, ki terjajo varstva za svoje življenje in pa za svoje zdravje, se ta spaka naravnost norca dela!

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Dr. med. Ipavic
zopet ordinira.

Brez konkurence!

Krasne novosti spomladanskih oblek in površnikov domačega izdelka. Za naročila po meri največja izbira tu- in inozemskega blaga.

Solidna postrežba.

Najnižje cene.

FLORIAN

prijatelj moj,
Gre na vsako pot z menoj!
Ker se večkrat z njim krepčam,
Vedno zdrav želodce imam!

Najboljše krepčilo želodca!
Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!
Posebno na kolodvorih!

Postavno varovanje.

V kavarni Central

vsak dan vso noč

KONCERT

nanovo došle priljubljene tamburaške damske kapele „CENTRAL“.

Z velespoštovanjem

Štefan Miholč, kavarnar.

Ali sem „Zarji“ že pridobil novega naročnika?

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi „Zarje“ v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

r. z. z. n. z.

obrestuje hranil. vloge po **4¹/₂** 0 v Ljubljani
brez vsakršnega odbitka.

Stanje hranilnih vlog: 20.000.000. Popolnoma varno naložen denar. Rezervni zaklad K 700.000

Sladni čaj tovarniška znamka Sladin

Kri! dosežejo, dobe tisti, ki namesto kave, čaja, kakava, sladne kave, puro, somatoze, sanatozen, redilnih soli, mesnih izvlečkov, zabele za juho, moke za otroke i. t. d.
Moč! — pijo „SLADIN“, to je dr. pl. Trnkóczyja sladni čaj. Prihrani se pri mleku in sladkorju. Prekosi vse redilne pomočke. Prihrani 50 odstotkov pri denarju
Zdravje! v gospodinjstvu. To resno vest izpričujejo poverjena zahvalna pisma.
50% p i hranka! Zavitki po četrtilogramu stanejo 50 vinarjev, zahteva naj se tudi pri trgovcu. Sladni čaj se ne sme zamenjati z manj vredno sladno kavo. — Glavne zaloge: v Ljubljani lekarna Trnkóczy; na Dunaju v lekarnah Trnkóczy; VIII., Josefstadterstrasse 25; III., Radeckplatz 4; V., Schönbrunnerstrasse 109; v Gradcu: Sackstrasse 3.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta števil. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler. — Vozna kolesa.
Ceniki zastoj in franko.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnati, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Senk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Šelenburgova ulica.
Šuhadolc Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, Židovska ulica.
Kleinstejn, Jurčičev trg.
Wisiak, Gospodska ulica.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.